

Received: June 30, 2022

Revised: October 28, 2024

Accepted: December 27, 2024

การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

Empowerment of monks in community development
in Nakhon si thammarat province

พระครูเมธีธรรมรัต ญาณวโร*

กัณตภณ หนูทองแก้ว

เดชชาติ ตีรทรัพย์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: phrakhrumethithamarat@gmail.com

Phrakhrumathitamarat Yanavaro*

Kantaphon Nuthongkaew

Detchat Treesap

Faculty of Social Sciences Mahamakut Buddhist University Srithammasokraj Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดการส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 3) เพื่อบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเวทีเสวนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 16 รูปคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวความคิดการส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พบว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ ประกอบด้วย ความรู้ มีทักษะ วางตนเหมาะสม และทัศนคติเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง และการนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการพัฒนาชุมชน 2) หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า หลักพาหุสัจจะ หลักอิทธิบาท หลักสัปปริยธรรม มัชฌิมาปฏิปทา มีความสอดคล้องกับการเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 3) การบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า ด้านความรู้บูรณาการเข้าพาหุสัจจะ ด้านทักษะบูรณาการเข้าอิทธิบาท ด้านการวางตนที่เหมาะสมบูรณาการเข้าสัปปริยธรรม และ ด้านทัศนคติบูรณาการเข้ามัชฌิมาปฏิปทา 4) รูปแบบการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกว่า CAPABLE Model C=Curiosity ใฝ่หาความรู้ A=Amend การปรับปรุง P=Participation ความร่วมมือ A=Attitude ทัศนคติ B=Best practice แนวทางการปฏิบัติที่ดี L=Leadership เป็นผู้นำทางจิตใจ E= Exchange เปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: การเพิ่มศักยภาพ; พระสงฆ์; การพัฒนาชุมชน

Abstract

The objectives of this thesis are as follows: 1) to study the concept of promoting monks' potential in community development under the Sangha Act; 2) to study dharma principles related to the empowerment of monks in community development; 3) to integrate dharma principles that related to increasing the potential of monks in community development, and 4) to present the body of knowledge about “Empowering Monks' Potential for Community Development in Nakhon Si Thammarat Province”. This research was qualitative research by collecting data from documents, in-depth interviews, and organizing a group discussion forum of 16 experts and monks. The research tools were interview forms and data analysis by descriptive method.

The findings were as follows 1) The concept of promoting the potential of monks in community development according to the Sangha Act. It was found that the concepts and theories about potential promotion consisted of knowledge, skills, proper self-esteem, and attitudes. It was the development of one's abilities. and applying their knowledge and abilities to develop the community 2) Dharma principles related to the empowerment of monks in community development. middle path. This is consistent with the empowerment of monks in community development. 3) Integration of dharma principles related to the enhancement of monks' potential in community development. Increasing the potential of monks in community development found that the potential of monks means knowledge, skills, self-adjustment, and the attitude necessary to the work of the monks that will result in success above general standards It consists of four main

components, which are 1. Knowledge integrated into the principle of altruism, 2. Skills integrated into the principle of power, 3. Appropriate positioning integrated into Sappurisadhamma, and 4. Attitudes Integrate into the Machima Patipada. In addition to the integration of Buddhist Dharma principles, there must be other processes to support as well, such as self-development guidelines for enhancing potential, and 4) The body of knowledge about “Empowering Monks’ Potential for Community Development in Nakhon Si Thammarat Province” is called the CAPABLE Model Curiosity, Amend, Participation, Attitude, Best practice, Leadership, and Exchange

Keywords: empowerment; monks; community development

บทนำ

ขีดความสามารถของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหยิบยกมาเป็นประเด็นในการศึกษาสืบเนื่องจากพระสงฆ์และสังคมไทยมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกันนั้นเพราะพระสงฆ์มีความใกล้ชิดกับชุมชนและผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นผู้นำในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และศิลปวัฒนธรรม และมีความในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ศักยภาพของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทุกอย่าง เนื่องจากวัดซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำและเป็นจุดศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชนอยู่แล้ว หากพระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองและเพิ่มศักยภาพทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ การวางตนให้เหมาะสม มีทัศนคติที่ดีสมกับสมณเพศ ก็จะทำให้พระสงฆ์สามารถนำความรู้ความสามารถนี้มาพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้นต้องประกอบด้วยการพัฒนาใน 2 ลักษณะที่พระสงฆ์ต้องเข้าไปแสดงศักยภาพในการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนากายนอกและการพัฒนากายภายใน การพัฒนากายนอก ได้รวมเอาการพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านปัจจัย 4 การอยู่ดีกินดี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย ส่วนการพัฒนาภายใน คือ การพัฒนาความคิดสติปัญญาต่าง ๆ ให้มีคุณภาพจิตที่ดี มีคุณธรรม (National Board Journal, 2020)

ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีส่วนช่วยเหลือในการขัดเกลาจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทยตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่เรามาแล้วเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งในปัจจุบันหน้าที่ดังกล่าวก็ยังคงอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม (Phramaha theerawat Nanadhiro, 2018, p. 2) แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัตถุมากกว่าพัฒนาจิตใจทำให้หน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางด้านการพัฒนาอบรมจิตใจของคนลดบทบาทลงอย่างเห็นได้ชัด พระสงฆ์จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาตนเองเพิ่มศักยภาพ โดยศึกษาวิธีการให้สอดคล้องกับยุคสมัยโดยไม่ขัดกับหลักพระธรรมวินัย ปรับตัวปรับวิธีการและปรับบทบาทนั้นให้เข้ากับสภาพปัจจุบันการที่จะนำทางพัฒนา และ รับผิดชอบต่อต่าง ๆ ในการพัฒนาให้ได้ผลดี จะต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ที่เหมาะสม (Phra Mahanarong Jittasophon, 2018, p. 228)

การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช สิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งพระสงฆ์จำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพ ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ การวางตนที่เหมาะสม และทัศนคติที่ดี เพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งในสถาบันที่สำคัญของชาติ คือ สถาบันศาสนา ซึ่งได้รับการยอมรับและได้รับความศรัทธาจากชาวบ้านมาตลอด ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ เป็นผู้มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน พระสงฆ์ต้องพยายาม

พัฒนาศักยภาพของตนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในการพัฒนาอันเป็นกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์จึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนเพราะเป็นสื่อกลางในการชักจูงประชาชนเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยความเต็มใจ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อต้องการทราบถึงศักยภาพพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในการพัฒนาชุมชน โดยผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนตามกรอบพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์บูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรมในการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

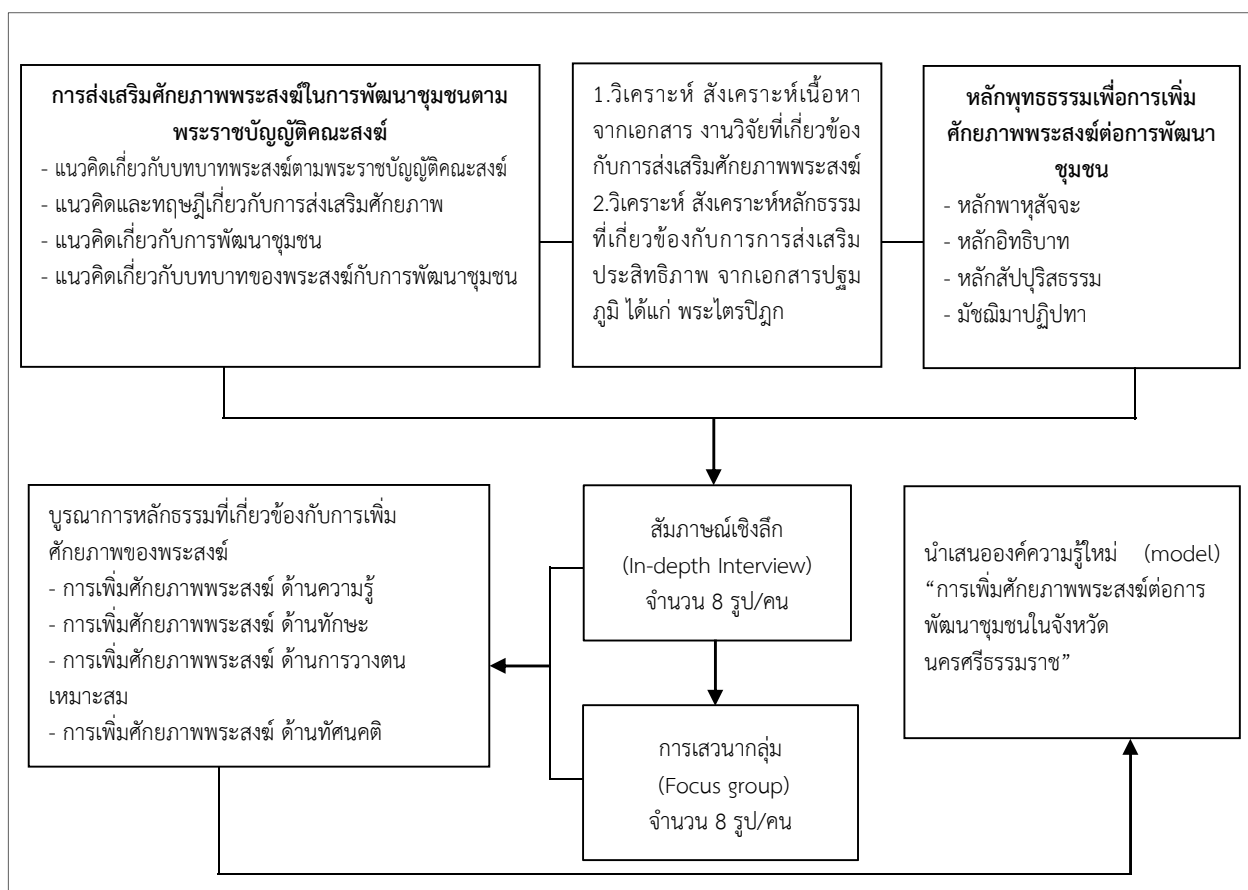
1. เพื่อศึกษาแนวความคิดการส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
3. เพื่อบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช”

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับ “การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช”

สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ โดยผู้วิจัยจะได้ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาขีดความสามารถ ของ Phatthanaphong (2003, p. 33) ที่สรุปไว้ว่า สมรรถนะ คือ ระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทักษะ ทักษะความรู้ และทักษะเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านการวางแผนเหมาะสม และด้านทัศนคติ มาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และมีการดำเนินการจัดทำเสวนากลุ่ม (Focus group) เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงให้ถูกต้องแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จำนวน 16 รูป โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/คน นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิด้านบทบาทพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จำนวน 4 รูป/คน นักสังคมวิทยาจำนวน 4 รูป/คน พัฒนาการจังหวัด กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่น จำนวน 4 คน

การสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ข้อคำถามเกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ การหาคุณภาพเครื่องมือเป็นการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Item Content Validity Index: I-CVI) โดยพิจารณาทีละข้อคำถามที่สอดคล้องว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีและเนื้อหาหรือไม่ เน้นที่ระดับความเห็นด้วยของผู้เชี่ยวชาญข้อความนั้น ๆ และนำมาคำนวณค่า I-CVI (ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์) เพื่อหาผลรวมของคะแนน ในแต่ละข้อ ของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ค่า I-CVI เท่ากับ 1

กระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้มารวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์เพื่อเข้าสู่กระบวนการเสวนากลุ่ม รับฟังความคิดเห็นจากกลุ่ม รวบรวมเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่ม (Focus group) มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการผลที่ได้รับจากการใช้กระบวนการเสวนากลุ่มตามวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอองค์ความรู้รูปแบบของ (model) และนำเสนอโดยวิธีพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่าแนวคิดการส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพ ประกอบด้วย ความรู้ มีทักษะ วางตนเหมาะสม และทัศนคติ เป็นการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง และการนำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ในการพัฒนาชุมชน บทบาทพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นกรอบเป็นหลักการในการทำงานของพระสงฆ์เป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพให้กับพระสงฆ์ เพื่อสร้างศรัทธาให้คนภายนอกได้รับรู้การปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ภายในวัด ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ และต้องพัฒนาตนเอง คือ ฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีพฤติกรรมดีงาม มีจิตใจที่เจริญองงาม มีความสามารถที่จะมีความสุข และมีปัญญาที่รู้เข้าใจความจริง รู้เข้าใจตัวธรรมแล้วก็สามารถพึ่งตนเองและสังคมได้

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่าหลักธรรมเกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า หลักพุทธสัจจะหลักพุทธสัจจะ หมายถึง ความเป็นพหูสูต การเรียนพระไตรปิฎก 3 คือ การสวดฟัง หาคำรู้ ผู้ได้ฟังธรรม ฯ การมีสุตะมาก คือ การได้ยินได้ฟังมาก การมีสุตะน้อย คือ การได้ยินได้ฟังน้อย พหูสูต เป็น 1 ในองค์ประกอบ 5 ประการที่สนับสนุนให้เกิดสัมมาทิฐิ เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมแก่การเพิ่มศักยภาพให้กับพระสงฆ์ ด้านความรู้ในการพัฒนาชุมชนหลักอิทธิบาทปัจจัยสู่ความสำเร็จ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต และเป็นหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคคล โดยประกอบด้วยความภาคภูมิใจ ความพยายาม ความรับผิดชอบ และ พิจารณาไตรตรองเป็นคุณสมบัติอย่างยิ่งในพัฒนาทักษะของตน หลักสัปปุริสธรรม คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมส่งเสริมบุคคลนั้นให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ความเหมาะสมถูกต้องปราศจากความผิดพลาด นำประโยชน์มาให้แก่ตนเอง และสังคมโดยรวม มัชฌิมาปฏิปทาหลักปฏิบัติซึ่งเกี่ยวเนื่องด้วยระบบของจริยธรรม และคุณธรรมขั้นสูง เป็นข้อปฏิบัติอันประเสริฐ ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาของชีวิตเพื่อให้มีชีวิตที่ดีงามถูกต้องสมบูรณ์ทางจิตใจ พฤติกรรม และปัญญาของมนุษย์ มีความสอดคล้องกับการเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

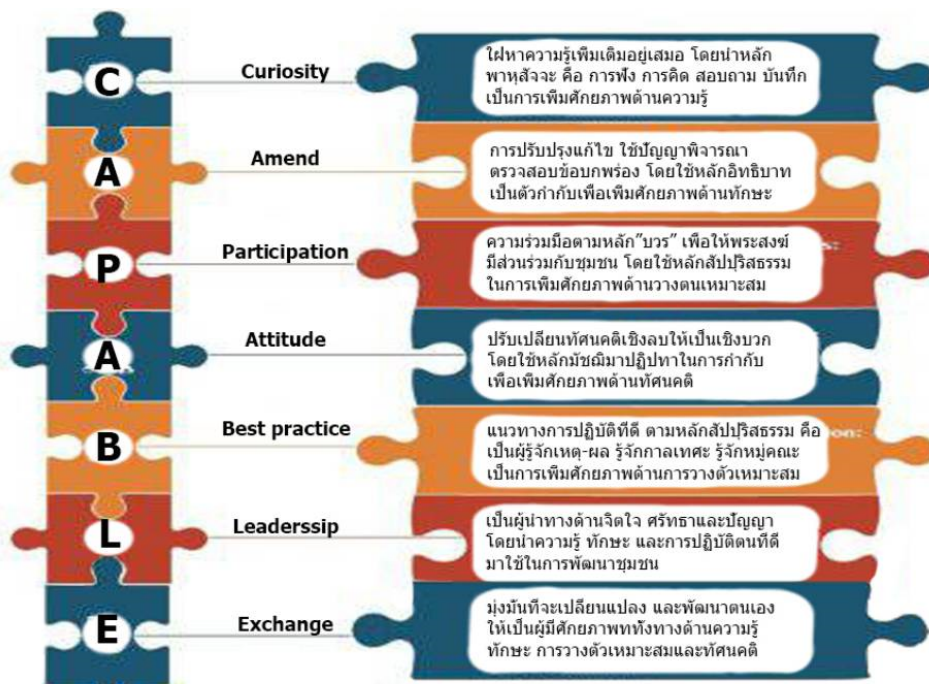
3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ว่าการบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน การเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า ศักยภาพของพระสงฆ์ ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะ การวางตนเหมาะสม และทัศนคติที่จำเป็นต่อการทำงานของพระสงฆ์ที่จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ 1. ความรู้โดยบูรณาการเข้าหลักพุทธสัจจะ 2. ทักษะโดยบูรณาการเข้าหลักอิทธิบาท 3. การวางตนที่เหมาะสมโดยบูรณาการเข้าหลักสัปปุริสธรรม และ 4. ทัศนคติโดยบูรณาการเข้าหลักมัชฌิมาปฏิปทา นอกจากนี้มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมแล้วจำเป็นต้องมีกระบวนการอื่นเข้าสนับสนุนด้วย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาตนเองในการเพิ่มศักยภาพ

4. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ที่ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ศักยภาพของพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ บุคลากรเข้าหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ผ่านแนวทางการพัฒนาตนเองในการเพิ่มศักยภาพผสมผสานเข้าด้วยกัน คำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้ “พระภิกษุได้มีการศึกษาหาความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้มาก ๆ คณะสงฆ์ควรฝึกหัดและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต้องแสดงบทบาทเชิงรุกเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องปรับวิธีการทำงานทั้ง 6 ด้านนั้นให้ตอบรับกับสังคมยุคใหม่ ต้องเข้าถึง เข้าใจ และมุ่งพัฒนาชุมชน” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ“การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” เรียกว่า CAPABLE Model

- C = curiosity ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ซึ่งการหาความรู้เพิ่มเติมไม่จำเป็นจะต้องเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับงานที่ทำอยู่ในขณะนั้นเพียงเท่านั้นแต่เราสามารถหาความรู้ในด้านอื่น ๆ ที่เรายังไม่รู้เพื่อเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยโดยมีหลักพหุสัจจะเป็นแนวทางในการหาความรู้
- A = amend การปรับปรุง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลในบทบาทหน้าที่ที่ทำให้รู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง ตามหลักอิทธิบาท
- P = participation ความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก“บ ว ร” พัฒนาระบบบทบาทพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนพระสงฆ์ต้องมีการวางตนที่เหมาะสมเมื่อเข้าร่วมกับชุมชนโดยนำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการวางตนให้เหมาะสม
- A = attitude มีทัศนคติที่ดี และความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมด้านความรู้สึกรู้จักจากเจตคติและอารมณ์เชิงลบเป็นเจตคติและอารมณ์เชิงบวกและสามารถควบคุมอารมณ์ตนได้ อันจะช่วยพัฒนาตนให้เป็นคนดี มีน้ำใจแห่งการเสียสละ โดยนำหลักมัชฌิมาปฏิปทาเป็นแนวทางในการสร้างทัศนคติ
- B = best practice แนวทางการปฏิบัติที่ดี หรือการวางตนเหมาะสม ต้องรู้จักเหตุ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ทันที เป็นผู้รู้จักตน รู้กำลังความสามารถของตนเอง สมรรถนะเครื่องมือเครื่องจักร รู้จักกาลเวลา เวลาใดควรทำอะไร เป็นผู้รู้จักชุมชน ประพฤติต่อชุมชนนั้นปรับปรุงตนเองให้เหมาะสม เป็นผู้รู้จักเลือกคบคนเป็นหลักการของหลักสัปปริสธรรม
- L = leadership เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา พุทธศาสนิกชนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไม่มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง
- E = exchange มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงการที่จะพัฒนาตนเองได้ต้องมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และต้องมีความมุ่งมั่นมากกว่าแค่ความตั้งใจต้องมีความเชื่อว่าศักยภาพของตนเองนั้นสามารถพัฒนาขึ้นได้และต้องเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงจะนำมาซึ่งสิ่งดี ๆ ตามหลักอิทธิบาท

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย
ที่มา: Phrakhrumathitamarat (2022, p.170)

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดการส่งเสริมศักยภาพพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พบว่า ศักยภาพของพระสงฆ์ ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะ การวางแผนเหมาะสม และทัศนคติที่จำเป็นต่อการทำงานของพระสงฆ์ที่จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ดังนี้ 1. ความรู้ (Knowledge) ความรู้หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการหนุนเสริมการพัฒนาชุมชน แนวพุทธ 2. ทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการถ่ายทอดของพระสงฆ์ ทักษะในการสื่อสาร ความสามารถในการประสานงาน ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี 3. การวางแผนที่เหมาะสม (Attributes) การวางแผนที่เหมาะสมของพระสงฆ์ ความสามารถในการปรับตัวของพระสงฆ์ต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก ความมีมนุษยสัมพันธ์ 4.ทัศนคติ (Attitude) มีความคิดเห็นถูกต้อง มีแรงจูงใจในการทำงานและความมุ่งมั่นในความสำเร็จ ความมีจิตสำนึกในจิตใจจะเป็นพลังผลักดันให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Santong. (2018, p. 9) ได้กล่าวไว้ว่า ศักยภาพ ชัดความสามารถ หรือ สมรรถนะ คือ คุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในตัวบุคคล ที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสามารถปฏิบัติงานหรือสร้างผลงานในความรับผิดชอบได้ดีกว่าผู้อื่น ซึ่งจะมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้ (knowledge) คือ ความสามารถอธิบาย เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจน 2) ทักษะ (skill) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิตผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) พฤติกรรมหรือพฤติกรรมนิสัย (attribute) คือ รูปแบบการแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ได้ดีกว่าผู้อื่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Hannarong. (2018, p. 23) ได้กล่าวไว้ว่า ศักยภาพ ชัดความสามารถ หรือ สมรรถนะ คือ สิ่งซึ่งแสดงคุณลักษณะและคุณสมบัติของบุคคล รวมถึงความรู้ทักษะและพฤติกรรมที่แสดงออกมาซึ่งทำให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานทั่วไปและสอดคล้องกับแนวคิดของ Pattanapong. (2018, p. 33) กล่าวว่า ศักยภาพ ชัดความสามารถ หรือ สมรรถนะ คือ ระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทัศนคติ

พฤติกรรม ความรู้ และทักษะเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กร

2. หลักธรรมเกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า หลักพหุสัจจะ เกิดจากการศึกษา และการศึกษาที่ดีเกิดจากวิธีการศึกษา 4 แบบ คือ ศึกษาด้วย การฟัง ด้วยการคิด ด้วยการสอบถาม และด้วยการจดจำบันทึก เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมแก่การเพิ่มศักยภาพให้กับพระสงฆ์ด้านความรู้ หลักอริยบท 4 ประกอบด้วยความภาคภูมิใจ ความพยายาม ความรับผิดชอบ และ พิจารณาไตร่ตรอง ความภาคภูมิใจมีการแสดงออกในลักษณะความรักในบทบาทหน้าที่ และภูมิใจในหน้าที่ของตนเอง จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมแก่การบูรณาเข้าการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ด้านทักษะ หลักสัปปุริสธรรม แนวทางการปฏิบัติที่ดี หรือการวางตนเหมาะสม ต้องรู้จักเหตุ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ทันที เป็นผู้รู้จักตน รู้กำลังความสามารถของตนเอง สมรรถนะเครื่องมือเครื่องจักร รู้จักกาลเวลา เวลาใดควรทำอะไร เป็นผู้รู้จักชุมชน ประพฤติต่อชุมชนนั้นปรับปรุงตนเองให้เหมาะสม ผู้รู้จักเลือกคบคนเข้าใจความแตกต่างของบุคคลมีสมาธิมาปฏิบัติมาเป็นแนวทางในการสร้างทัศนคติ การมีทัศนคติที่ดี และความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเจตคติ และพฤติกรรมด้านความรู้สึกรู้จักจากเจตคติ และอารมณ์เชิงลบเป็นเจตคติและอารมณ์เชิงบวกและสามารถควบคุมอารมณ์ตนได้ อันจะช่วยพัฒนาตนให้เป็นคนดี มีน้ำใจแห่งการเสียสละ รู้จักให้เกียรติผู้อื่นและช่วยลดความเห็นแก่ตัวของตน ซึ่งเป็นผลดีแก่ตนในการพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Phrakhrusutaphonphisut (2019) ได้กล่าวไว้ว่า ตามแนวคิดทางพุทธศาสนาการพัฒนาตนเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดี หรือการมีดุลยภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของบุคคล กับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน หลักการพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสนา อันประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทมะ ได้แก่ การรู้จักข่มใจ ข่มระงับความเคยชินที่ไม่ดีทั้งหลายได้ ไม่ยอมให้กิเลสครอบงำ หลีกหลือ ชักนำไปสู่ความเลวร้ายได้ และ การฝึกปรับปรุงตนเอง โดยทำคุณความดี ให้เจริญก้าวหน้า 2) สิกขา คือการศึกษา เพื่อให้รู้แจ้ง รู้จักประโยชน์ มองทุกอย่างเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาตัวเอง เป็นกระบวนการฝึกฝนตนเองในการดำเนินชีวิต เรียกว่า ไตรสิกขา 3) ภาวนา คือ คำนี้ตรงกับคำว่า พัฒนา ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนา เทียบได้กับการพัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาอารมณ์ และพัฒนาสติปัญญาและสอดคล้องกับแนวคิดของ PhraDhammapitaka (2019, pp. 36-38) กล่าวว่า การพัฒนาตนเอง คือ การที่มนุษย์ฝึกฝนตนเองให้มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีพฤติกรรมดีงาม มีจิตใจที่เจริญงอกงาม มีความสามารถที่จะมีความสุข และมีปัญญาที่รู้เข้าใจความจริง รู้เข้าใจตัวธรรมแล้วก็สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งเรียกว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ

3. การบูรณาการหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า ศักยภาพของพระสงฆ์ ซึ่งหมายถึง ความรู้ ทักษะ การวางตนเหมาะสม และทัศนคติที่จำเป็นต่อการทำงานของพระสงฆ์ที่จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ 1) ความรู้โดยบูรณาการเข้าหลักพหุสัจจะ 2) ทักษะโดยบูรณาการเข้าหลักอริยบท 3) การวางตนที่เหมาะสมโดยบูรณาการเข้าหลักสัปปุริสธรรม และ 4) ทัศนคติโดยบูรณาการเข้าหลักมัชฌิมาปฏิปทา นอกจากนี้มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาผสมผสานแล้วจำเป็นต้องมีกระบวนการอื่นเข้าสนับสนุนด้วย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาตนเองในการเพิ่มศักยภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wuthimethee (2561, p. 3) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนสามารถจะพัฒนาตนเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากได้รับโอกาสอำนวยและมีผู้ชี้แนะที่ถูกต้อง ย่อมสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทรศนะ ความประพฤติ และการพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม

4. รูปแบบการเพิ่มศักยภาพพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช เรียกว่า CAPABLE Model Curiosity ใฝ่หาความรู้ Amend การปรับปรุง Participation ความร่วมมือ Attitude ทัศนคติ Best practice แนวทางการปฏิบัติที่ดี Leadership เป็นผู้นำทางจิตใจ Exchange เปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับงานวิจัยของ

Phongsrida (2018, pp. 248-252) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม” ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 1 ตามหลักพุทธธรรม พบว่ามีองค์ประกอบรูปแบบ 5 ส่วน 1) หลักการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ 2) วัตถุประสงค์การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ 3) กระบวนการการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ 4) การนำรูปแบบไปใช้ และ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ สำหรับกระบวนการการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบการพัฒนา 2) ขั้นตอนการพัฒนา 3) หลักพุทธธรรม 4) โครงการและกิจกรรม ส่วนขั้นตอนในการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ มี 4 ขั้นตอนคือ 1) สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการ 2) กำหนดโครงการและกิจกรรม 3) การดำเนินการพัฒนา และ 4) การประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย ทำให้ทราบว่าสภาพปัญหาคุณภาพชีวิตประชาชนในยุคปัจจุบัน มีสาเหตุมาจากการที่ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมนิยมวัตถุ ผู้คนในสังคมให้ความสำคัญกับความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าความเจริญทางด้านจิตใจ มีพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายขึ้นในสังคม ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจจะทำให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ เมื่อมนุษย์ซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศชาติไม่มีคุณภาพนั้นย่อมหมายความว่าประเทศชาติกำลังประสบปัญหา เพราะประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรือง มีความสุขสงบ สันติได้ก็ด้วยการมีประชาชนที่มีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการส่งเสริมให้ประชาชน หรือเยาวชนของชาติพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจที่ถูกต้องและดีพอ การส่งเสริมความมีคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การให้ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงเป็นเรื่องสำคัญ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การพระพุทธศาสนา ควรเน้นย้ำให้ผู้พระสงฆ์เป็นผู้รอบรู้ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมทั้งมีความชำนาญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ทำการศึกษาพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ การจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมต่อพระภิกษุสามเณร เป็นต้น
2. องค์การพระพุทธศาสนา ควรมีรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ที่ชัดเจน และเหมาะสมกับกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เป็นสังคมที่อุดมไปด้วยฐานคุณธรรม เพื่อเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในอนาคตข้างหน้า
3. องค์การพระพุทธศาสนา ควรมีการพัฒนาพระสงฆ์จะต้องมีหลักสูตรเฉพาะที่มีพื้นฐานมาจากบทบาทและภารกิจของพระสงฆ์ และต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง
4. พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง
5. องค์การพระพุทธศาสนา ควรให้ความสำคัญในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลีของพระสงฆ์การตลอดถึง สามเณรทั่วไป ให้มีความรู้อย่างแตกฉาน ควรเอาใจใส่เป็นเชิงนโยบาย โดยการสร้างแรงจูงใจในการเรียนบาลี เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอบรมสั่งสอนประชาชนทั่วไปได้อย่างถูกต้อง รวมถึงการสนับสนุนการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของสงฆ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในการสร้างแนวทางในการพัฒนาชุมชน
2. ควรทำการศึกษาวิจัยศึกษาการส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ในการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี
3. ควรทำการศึกษาวิจัยศักยภาพของผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารในส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน

References

- Hannarong, K. (2018). *Human resource competencies*. Bangkok: Personnel Management Association of Thailand. (in Thai)
- Journal of the National Commission. (2002). *On education, United Nations*. Bangkok: Department of International Relations, Ministry of Education. (in Thai)
- National Board Journal. (2020). *On education. United Nations*. Bangkok: Division of Foreign Affairs Ministry of Education. (in Thai)
- Phatthanaphong, S. (2003). *Sustainable Development*. Bangkok: Khomol Keemthong Foundation Press. (in Thai)
- Phra Dhammapitaka. (2019). *Master principles of personal development*. Bangkok: Sahathamak. (in Thai)
- Phra Mahanarong Jittasophon. (2019) *Buddhism and Development*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press. (in Thai)
- Phrakhrusutaphonphisut. (2019). Self –development with Buddhism Principles. *Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and arts*, (12),4 35-42 (in Thai)
- Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2004). *The Constitution of Life*. Bangkok: Religious Printing House, National Office of Buddhism. (in Thai)
- Phramahatheerawat Nanadhiro. (2018). *Sangha Development: Strong Community Development of Developer Monks in Lampang Province*. Master of Arts (Buddhist Studies), Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Graduate School. (in Thai)
- Phongsrida, S. (2018). *A Model of Potential for Work Performance Development of Internal Security Operation Command In 1st Area Based on Buddhaddhamma*. Doctor of Philosophy (Buddhist Educational Administration). Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Graduate School. (in Thai)
- Pattanapong, W. (2018). *BSC and KPI for sustainable corporate growth*. Bangkok: Pacific Publishing House. (in Thai)
- Santong, N. (2018). *Techniques of Job Description Based on Competency and KPI*. Bangkok: HR center. (in Thai)
- Wuthimethee, Y. (2018). *Principles of community development and rural development*. Bangkok: Thai Anurak Thai. (in Thai)

ผู้เขียน

พระครูเมธีธรรมรัต

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
เลขที่ 128 หมู่ 6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม นครศรีธรรมราช 80000
E-mail: phajaks@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว

อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
เลขที่ 128 หมู่ 6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม นครศรีธรรมราช 80000
E-mail: kantaphon_27@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
เลขที่ 128 หมู่ 6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม นครศรีธรรมราช 80000
E-mail: det_2508@hotmail.co.th

